

Rebek

Rebekken med sin lille buttede krop, uden skarpe kanter, er det musikinstrument jeg er blevet mest fascineret af. Når man holder om den og mærker dens lethed og bløde runde former, er det som at holde et lille nyfødt barn i sine arme. Det giver en lyst til at stryge den blidt over strengene og lægge øre til dens blide toner fra en svunden tid.

Rebekken findes i flere varianter, nogen med kort og bred krop og lille hals, hvor gribetrættet er skåret ud i et med korpus også kaldet lydkasse, som er hult og dækket af et klangbræt med lydhuller. Andre og yngre Rebekker har en slankere krop og længere hals, med påmonteret gribetræt, men alle har det til fælles at de er formet ud af et stykke træ og højst 35 til 45 cm. lange og med et karakteristisk pæreformet krop.

Der er tegninger af to forskellige typer, men kun en byggevejledning, da fremgangsmåden er den samme. Den første jeg byggede var Hedeby Rebekken opkaldt efter fundstedet og dateret til 900 – 1000 tallet. Den er rekonstrueret ud fra de oplysninger jeg har kunnet skaffe og haft til rådighed. (se billedet) Materialet den er fremstillet af, er angivet til at være elletræ. Jeg har valgt at bygge instrumenterne i den samme træsort, det har jeg haft gode erfaringer med, det er stabilt og godt at skære i og så har det tilmed en smuk orange-brun farve. Der er ikke fundet klangbræt, stol eller stemmeskruer, så her har jeg selv eksperimenteret mig frem til form og materiale.

Den anden er en yngre model, fremstillet efter billedmateriale fra 1300 tallet. Til forskel fra Hedeby Rebekken, er der her påmonteret et gribetræt og i hovedet er der nedfældet og pålimet et stykke hårdt træ som forstærkning til stemmeskruerne, der sidder ret yderlig. For et syns skyld har jeg valgt den samme træsort til gribetrættet og stolen. Der er derfor ikke tale om en egentlig rekonstruktion.

Rebek

Materialeforbrug

Rebekkens korpus, hals og hoved er en kævle af rødæl ca. 50 cm. i diameter.

Klangbrættet et stykke retvokset knastfrit træ, velegnede sorter er fyr, bøg, ahorn og ask.

Gribebrættet, stolen, styret og endeknappen et stykke hårdt træ, helst kernetræ.

Stemmeskruerne tre stykker ahorn på 3x 3x 12 cm.

Strengholderen et stykke kohorn.

Fremgangsmåde

Flæk kævlen igennem på midten som vist på billedet, og afbark den halvdel der skal bruges. Det yderste vækstlag ca. 1 cm. er ikke anvendelig.

Rebekkens form tegnes op – og midter linien i længde retningen afmærkes. Formen tilvirkes groft med økse båndkniv, huljern og stemmejern. Lad hovedet til stemmeskruerne stå som en firkantet klods, til brug ved senere opspænding. Der hvor korpus skal udhules limes eller skrues en 3 til 4 cm. tyk klods fast til opspænding, det giver mulighed for at man kan dreje rebekken i forskellige arbejdsstillinger under forarbejdningen.

Til den sidste tilpasning har jeg brugt en bugthøv, kontroller jævnlig målene, ved at spænde en snor fra ende til ende i midter linien. Når rebekkens korpus og hals har fået sin rette form, er resonanskassen klar til at blive udhulet. Fjern spændklodsen og benyt i stedet rebekhovedet til opspænding. Udhul med forskellige størrelser huljern og krumjern, start fra midten og arbejd ud mod siderne, lad ikke væggen blive tyndere end 7 til 8 mm. Når udhulingen er færdig stikkes siderne forsigtig af til en tykkelse på ca. 4 mm. brug evt. en krumpasser til at kontrollere tykkelsen.

Til klangbrættet er brugt et stykke hårdt spejlskåret træ på 30 x 15 cm. Det høvles eller saves ned til en tykkelse på ca. 5 mm. Tegn resonanskassens omrids og lydholder af på brættet og udsav det med en dekopørsav eller løvsav

Placeringen af stemmeskruerne og knappen i enden af korpus opmærkes, spænd en, snor op i midter linjen, afsæt hullet til knappen 2,5 cm. nede på korpus, afmærk derefter hullet til den midterste stemmeskrue 1,5 cm. inde fra hovedets top og 4,5 mm. til højre fra midten, de to andre huller afsættes 2,5 cm. fra den midterste. Bor et 10 mm. hul til knappen, tilpas den og lim den fast. Til stemmeskruernes huller bores et 6 mm. hul, som efter boringen gøres koniske

med en rival. De tre træklodder til stemmeskruerne drejes koniske, med årene i længderetningen og tilpasses til hullerne. Hovedet på stemmeskruen er 2 cm. på det bredeste og skruernes længde ca. 8 cm. Stolen tegnes op på et stykke hårdt knastfrit træ, der er høvlet ned til de givne mål, (se afsnittet der omhandler stole – buer og stemmeskruer) udsav det med løvsav, vær opmærksom på at årene i træet skal ligge på tværs af strengene altså vandret på stolen. Til det lille styr bruges samme træsort og fremgangsmåde som til stolen, styret skal være 4 til 5 mm. højre end gribetrættet smalle ende, hvortil det limes. Træstykket til gribetrættet tilvirkes efter målene. Strengholderen tilvirkes af et stykke kohorn eller ben. Til hullerne bruges et 1 mm. bor.

Oliere den udhulede korpus indvendig med linolie, et par gange.

Før klangbrættet bliver limet på, skal der fases ned i korpus, så det kommer til at ligge plant med halsen, dvs. at klangbrættets tykkelse skal afmærkes på korpus hele vejen rundt, brug et stregmål til opmærkningen. Fjern nu forsigtig træet ned til strengen, brug en bugthøvl eller stemmejern. Kontroller at brættet ligger plant og slutter til hele vejen rundt, før det pålimes. En god regel, før man limer emner sammen, er at prøvespænde dem. Da korpus har en buet form kan det være vanskelig at få et godt fæste for sammenspændingen, men det kan lade sig gøre.

Hovedet er nu klar til at blive tilvirket. Spændklodsen må undværes, spænd i stedet for på halsen, men læg et stykke pap imellem. Sav hovedet ud efter målene og bearbejd det med en bugthøvl og kniv. Da stemmeskruerne sidder ret yderlig, har jeg til den yngre model ,som forstærkning valgt at pålime et stykke ahorn, anden træsort kan også bruges. Gribetrættet med det lille styr limes fast til halsen, kontroller først at klangbræt og hals er i plan. Når det er tilpasset skal overdelen af gribetrættet slibes med fint sandpapir. Det er vigtigt at det er fri for ridser, da det har betydning for klangen.

Et lille stykke hårdt træ på ca. 2mm. tykkelse og 2 cm. bred formes og limes på rebekkens korpus, der hvor linen går ned til knappen, det skal beskytte klangbrættet mod linens pres. Husk at oliere hele rebekken et par gange, og lad det tørre ind imellem.

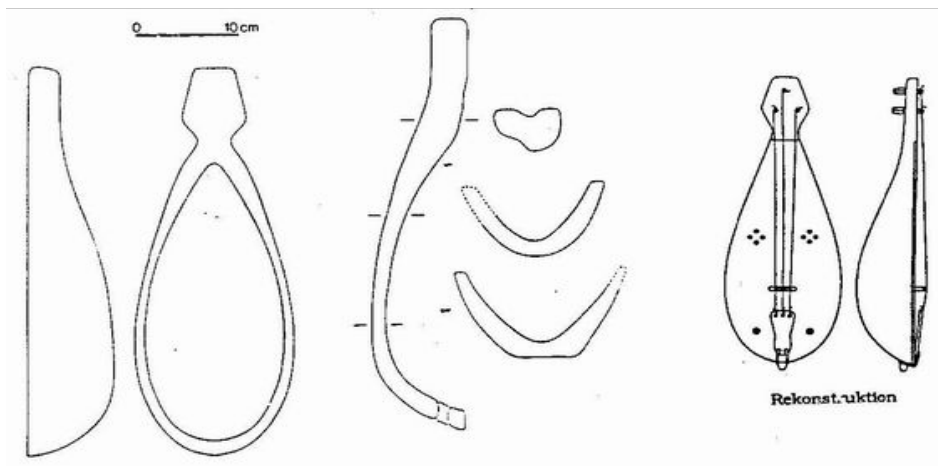
Sæt stemmeskruerne i og tilpas dem, bor huller til strengene og bind line i strengholderen og fastgør den til knappen. Monter strengene og rejs stolen, spænd let og justér evt. strengholderen.

Rebakkens dele før samlingen

Den færdige Rebek

Øverst: skålen til korpus fra Hedeby
Nederst: rekonstruktion af samme

